

Regionernas Kamp

2021

wsp

Regionernas kamp

Sveriges regioner och kommuner har spelat en central roll under 2020 och 2021 i arbetet för att minska smittspridningen av coronaviruset och dämpa de negativa effekterna som pandemin har orsakat. Pandemin är nu (förhoppningsvis) på väg att gå över och det börjar bli dags att återigen fokusera på den framtida långsiktiga utvecklingen. För att göra detta på bästa sätt krävs kunskap och insikter.

Våra kommuner står idag och framöver inför en rad utmaningar kopplat till ekonomi och robusthet i allmänhet och till enskilda faktorer som till exempel demografi och sviktande skolresultat i synnerhet – utmaningar som fanns långt innan pandemin. För att kunna föra konstruktiva samtal kring dessa utmaningar och finna lösningar på problem som uppstår är tillgången till fakta A och O. Regionernas kamp ämnar därför att tillhandahålla ett gediget och faktabaserat material som syftar till att tjäna som inspiration och diskussionsunderlag samt forma en bild av hur våra kommuner mår idag.

Årets upplaga av Regionernas kamp har ett särskilt fokus på norra Sverige och den nyindustrialisering i klimatets tecken som regionen idag möter. Vi analyserar vilka förutsättningar som regionen idag har för att skapa optimal nytta av de möjligheter som investeringarna kommer medföra.

I år har formatet av Regionernas kamp även spridit sig till våra kollegor i Finland där en motsvarande rapport har tagits fram. I denna svenska version av Regionernas Kamp lyfter vi i år även fram några jämförande landanalyser. På samma sätt som kommuner i Sverige har mycket att lära av varandra finns det mycket nytta i att vidga perspektivet och lära av regioner utanför Sveriges gränser.

Precis som tidigare år kan en tydlig skiljelinje mellan stad och land urskiljas. Urbant belägna kommuner är generellt strukturellt starka med en välutbildad befolkning och en stark befolkningstillväxt. Mer lantligt belägna kommuner har det tuffare. Samtidigt kan ökat distansarbete i framtiden kasta om förutsättningarna för stad och land vilket illustreras av ett positivt inrikes flyttnetto i flera svenska landsbygdskommuner.

För oss på WSP är det viktigt att ta ansvar för framtiden och vi hoppas att materialet kan stimulera till en diskussion för att framtidssäkra svenska kommuner och regioner.

Mattias Frithiof
Avdelningschef
samhällsplanering

Fredrik Bergström
Ekonomie doktor och
affärsområdeschef på
WSP Advisory

Sofia Berg
Nationalekonom

ETT KUNSKAPSUNDERLAG

I samband med städernas tillväxtfas under industrialiseringen i slutet av 1800-talet uppstod ekonomiska motsättningar mellan stad och landsbygd som idag på många sätt kvarstår. Något som framförallt blir påtagligt i de skillnader vad gäller utbildningsnivå och studieresultat som har observerats under lång tid. Andra utmaningar som vi idag möter är den välfärdsutmaning som följer av en åldrande befolkning såväl som framtida utmaningar kopplat till pandemin. För att hantera dessa utmaningar och andra som Sveriges kommuner står inför krävs kunskap. Med objektiv fakta ämnar därför denna rapport tillgodose behovet av kunskapsunderlag som kan inspirera och initiera konstruktiva diskussioner.

Statistiken som presenteras är hämtad från officiella källor (SCB med flera) och de jämförelser som görs i rapporten är baserade på kommungruppsindelningen framtagen av Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Kommungrupperna är uppdelade i 9 kategorier där kategoriseringen i huvudsak beror på befolkningsstorlek, avstånd och pendlingsmönster till större orter. I figuren nedan presenteras kommungrupperna. Denna indelning gör jämförelserna mer relevanta och ändamålsenliga i och med att man då på ett bättre sätt kan jämföra "lika med lika".

Nytt för i år är att branschbredd är med som indikator i det sammanvägda robusthetsindexet. Nivån av branschbredd i en region beskriver hur pass diversifierad arbetsmarknaden är och är därför en väsentlig faktor för

platsutveckling och motståndskraft vad gäller externa chocker.

Eftersom regional utveckling är summan av ett antal trögryrliga processer som behöver analyseras över en längre tidshorisont redovisas förändringar över en 10årsperiod. Den data som vi har använt har 2020 som sitt basår, eller 2019 i de fall data inte har funnits tillgängligt för 2020. När förändring har analyserats utifrån en 10-årsperiod har 2011 varit startåret.

Materialet ger också möjlighet att skapa egna jämförelser och "benchmarks", till exempel för att analysera den egna kommunen eller länet i stort. Denna typ av analyser kan vi ta fram särskilt för de som önskar. ■

Huvudgrupp	Kommungrupp	Kort definition	Antal
A. Storstäder och storstadsnära kommuner	A1. Storstäder	Minst 200 000 invånare i kommunens största tätort	3
	A2. Pendlingskommun nära storstad	Minst 40 % utpendling till storstad eller storstadsnära kommun	43
B. Större städer och kommuner nära större stad	B3. Större stad	Minst 40 000 och mindre än 200 000 invånare i kommunens största tätort	21
	B4. Pendlingskommun nära större stad	Minst 40 % utpendling till större stad	52
	B5. Lågpendlingskommun nära större stad	Mindre än 40 % utpendling till större stad	35
C. Mindre städer/ tätorter och landsbygds-kommuner	C6. Mindre stad/tätort	Minst 15 000 och mindre än 40 000 invånare i kommunens största tätort	29
	C7. Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	Minst 30 % ut- eller inpendling till mindre stad/tätort	52
	C8. Landsbygdskommun	Mindre än 15 000 invånare i kommunens största tätort, lågt pendlingsmönster	40
	C9. Landsbygdskommun med besöksnäring	Landsbygdskommun med minst två kriterier för besöksnäring, dvs. antal gästnätter, omsättning inom detaljhandel/hotell/ restaurang i förhållande till invånarantalet	15

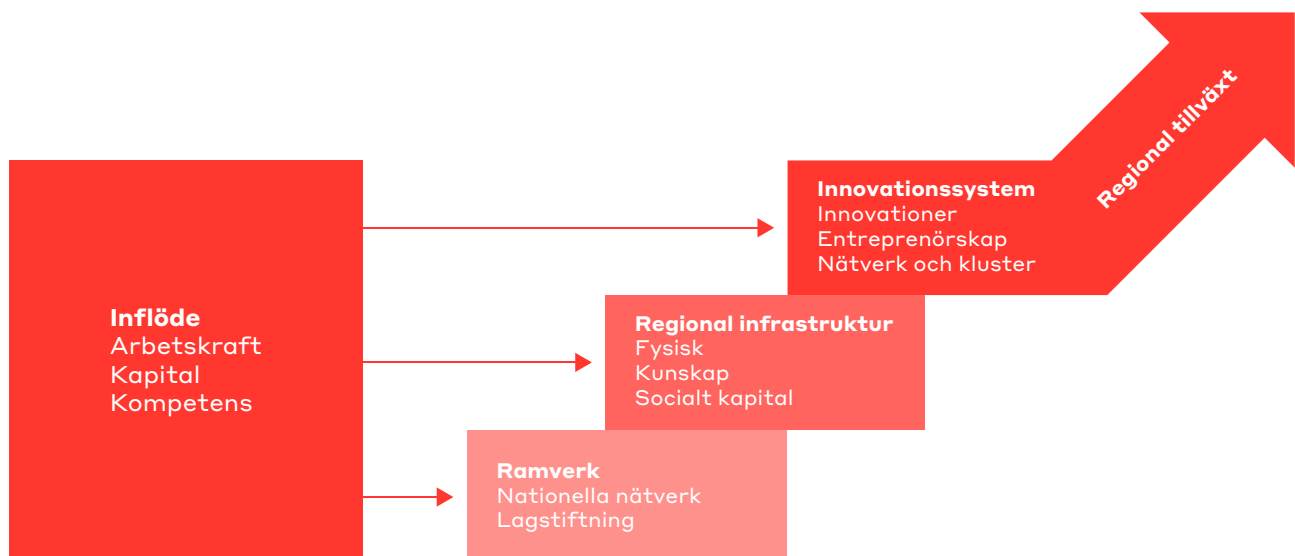
REGIONAL TILLVÄXT I DET MODERNA SAMHÄLLET

Analysen och tanken bakom Regionernas kamp grundar sig i den ökande betydelse som regionerna har som nav för den ekonomiska utvecklingen. Något som kontextualiserades i ett begrepp myntat av ekonomen och nobelpristagaren Paul Krugman för drygt 30 år sedan, "Den nya ekonomiska geografin". Begreppet beskriver det moderna samhället som präglas av snabba teknologiska landvinningar, mer kostnadseffektiva sätt att transportera människor och gods samt innovativa kommunikationslösningar som reducerar geografiska barriärer. Tillsammans skapar det förutsättningar för att sprida enskilda människors och företags konkurrenskraft bortom det lokala och har skapat en gränslös konkurrens. Denna gränslöshet har också skapat lättrorliga drivkrafter för tillväxt som kan flytta mellan olika platser, vid olika tidpunkter. Dessa jagas i sin tur av företag som likaledes flyttar efter. Föga förvånande är att råvaror och platsbundna produktionsfaktorer minskar i betydelse till fördel för rörliga faktorer såsom humankapital, kunskapsöverföring och andra immateriella produktionsfaktorer. Därför blir de lokala och regionala förutsättningarna för dessa rörliga produktionsfaktorer av stor betydelse för utvecklingen. Även storleken på en potentiell marknad och närheten till andra aktörer är avgörande faktorer som driver utvecklingen framåt. Förutsättningar för kunskapsutbyte och tillgång till nätverk gynnas av en stor och koncentrerad befolkning. Värt att nämna är att råvaror och de platsbundna produktionsfaktorerna trots allt inte är

oviktiga och kan i och med omställningen till en mer klimatsmart ekonomi och mer cirkulär konsumtion spela en allt mer avgörande roll. Den tidigare nämnda nyindustrialiseringen av Norrland är ett exempel på detta.

Bilden nedan illustrerar grundpelarna för regional tillväxt; samspelet mellan inflöde av kompetens och kapital, välfungerande regional infrastruktur, innovationsfrämjande företagsklimat samt ett nationellt ramverk som stimulerar utveckling.

Regional utveckling kan som mycket annat mätas och förstås på flera olika sätt. Nyckeltal som utbildningsnivå, kommunstorlek, inflyttningar, andel av befolkning som är under 55 år och förvärvsintensitet ger en fingervisning om regionernas framtida förutsättningar. Förvärvsinkomst belyser arbetsmarknaden och företagets utveckling vilket indirekt säger något om den finansiella styrka som finns i en region. Omfattning av kunskapsintensitet i näringslivet (KIBS) och branschbredd är också två viktiga bestämningsfaktorer för den regionala utvecklingen. För att fånga graden av integration och matchningen på arbetsmarknaden kan andel förvärvsarbetande födda utanför EU/EFTA användas. Integration är en faktor som har stor bäring på såväl social som ekonomisk utveckling. I den fortsatta rapporten kommer dessa och några ytterligare faktorer att lyftas fram och analyseras. ■

GLIMTAR UR

Regionernas kamp

Högst
förvärvsintensitet
finns i Krokom,
Kiruna och Malå

78%

Gällivare är den kommun i Sverige som lyckats bäst med att få utrikesfödda (födda utanför EU) i arbete.

De senaste åren har

5 av 7

län i regionen haft ett negativt inrikes flyttnetto

Nationellt snitt för meritvärde årskurs 9 låg föregående år på

231,1

Enbart 15 av norra Sveriges 85 kommuner låg över detta.

Norra Sveriges tre största städer sett till befolkning är Umeå, Sundsvall och Gävle

KIRUNA

GÄLLIVARE

MALÅ

UMEÅ

SUNDSVALL

GÄVLE

Sundbyberg och Knivsta har landets yngsta befolkning.

77%

är under 55 år.

KNIVSTA
SUNDBYBERG

3,5%

Trosa kommun har haft högst inrikes inflyttning i Sverige 2020.

TROSA

NACKA

Nacka kommun är Sveriges mest robusta kommun.

9 av 10

kommuner på tio i topp-listan är pendlingskommun nära storstad.

MÖLNDAL
KUNGSBACKA

27%

Mölndal är den kommun i Västra Götaland som har störst ökning i kategorin "andel gymnasieutbildade".

87%

förvärvsintensitet

är landets högsta vilket uppmäts i Kungsbacka.

ÄLMHULT

HELSINGBORG

33%

Älmhult – tredje plats bland svenska kommuner när det gäller andel sysselsatta i kunskapsintensivt näringsliv

72%

Helsingborg är den stad som har störst branschbredd i Sverige förutom de tre storstäderna.

ROBUSTHETS-
INDEX **100**

Umeå är norra Sveriges mest robusta kommun.

ROBUSTHETS-
INDEX **79**

Mora är norra Sveriges mest robusta kommun i kategorin landsbyggdskommun.

ROBUSTHETS-
INDEX **85**

Åre är norra Sveriges mest robusta kommun i kategorin landsbyggdskommun med besöksnäring och har landets tredje största inflyttning just nu.

Tio i topp

– MÅNGA KOMMUNER ÖVERRASKAR

I det här avsnittet presenteras ett antal topplistor för några av de indikatorer som har använts i Regionernas Kamp. Det finns mycket som kommuner kan lära av varandra trots att det finns olika underliggande förutsättningar dem emellan. Vad är det som utmärker just dessa kommuner? Vad kan andra kommuner lära av de som toppar listorna?

Befolkningsförändring 2011-2020

1	Sundbyberg	34%
2	Knivsta	28%
3	Upplands-Bro	26%
4	Trosa	25%
5	Järfälla	21%
6	Nykvarn	20%
7	Sigtuna	20%
8	Haninge	20%
9	Solna	19%
10	Åre	17%

Andel av befolkning yngre än 55 år

1	Sundbyberg	77%
2	Knivsta	77%
3	Huddinge	76%
4	Botkyrka	75%
5	Solna	75%
6	Haninge	75%
7	Sigtuna	75%
8	Malmö	75%
9	Upplands-Bro	74%
10	Göteborg	74%

Andel förvärsarbetande födda utanför EU/EFTA

1	Gällivare	78%
2	Salem	75%
3	Vaggeryd	75%
4	Värnamo	74%
5	Gnosjö	73%
6	Nykvarn	73%
7	Täby	73%
8	Ale	73%
9	Upplands Väsby	72%
10	Sundbyberg	72%

Inrikes flyttnetto

1	Trosa	3,46%
2	Lekeberg	2,15%
3	Åre	2,06%
4	Upplands-Bro	1,94%
5	Österåker	1,94%
6	Norrtälje	1,77%
7	Strängnäs	1,71%
8	Örkelljunga	1,70%
9	Svedala	1,66%
10	Enköping	1,65%

Andel KIBS sysselsatta

1	Stockholm	41%
2	Sundbyberg	36%
3	Älmhult	33%
4	Solna	33%
5	Malmö	28%
6	Göteborg	28%
7	Arjeplog	26%
8	Linköping	24%
9	Mölnadal	23%
10	Nacka	23%

Den demografiska utmaningen kvarstår i flera kommuner

Befolkningsstorlek och dess sammansättning är två faktorer som direkt påverkar en regions utveckling. Den ekonomiska tillväxten drivs i mångt och mycket av faktorer såsom entreprenörskap, näringsverksamhet och innovationer. Samtliga beroende av en regions invånare och möjliggjort av det kunskaps- och idéutbyte som sker dem emellan. I denna process är exempelvis hög befolkningstäthet en betydande fördel. Befolkningens sammansättning av unga och äldre skapar förutsättningar och ger en inblick i hur den framtida arbetsmarknaden kommer att se ut och hur en regions försörjning kan säkras.

Sveriges tre största städer, kommungrupp A1, har fortsatt en väsentlig betydelse för landets tillväxt och utveckling. Här finner vi en stor, ung och tät befolkning som tillsammans skapar en stark och mångfasetterad arbetskraft. I andra änden utgör detta en köpvillig konsumentmarknad med relativt höga inkomster att spendera. Det är därför en attraktiv plats för företag att lokalisera sig på eller i närhet av. På så sätt lockas nya och fler arbetstagare till arbetsmarknaden. En positiv spiral skapas där det ena föder det andra. Städerna fortsätter att växa om än i något lägre takt jämfört med tidigare år. Denna utjämning befolkningsmässigt kan bland annat bero på just den köpvilliga konsumentmarknaden som pressar upp priser, en rådande bostadsbrist samt trängsel som kan bidra till att människor väljer att lokalisera sitt hem på annan ort, till exempel i en pendlingskommun nära en av dessa storstäder.

Under flera år har vi kunnat observera en utveckling som tyder på att allt fler av landets invånare, men också till viss del företag, finner att ett visst avstånd till staden är fördelaktigt så länge som det inte är för stort. Kranskommunerna till större städer blir på så sätt attraktiva eftersom närheten till städernas arbetsmarknad och utbud av företag finns nära till hands samtidigt som det är billigare och enklare att hitta en bostad eller verksamhetslokal. Det är därför

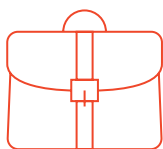
En arbetsmarknad som är mindre platsbunden kan komma att kasta om förutsättningarna för våra städer.

inte förvånande att pendlingskommuner nära storstäder, kommungrupp A2, under senare år sett en stark utveckling. Statistiken bekräftar det genom att uppvisa en positiv befolkningstillväxt under de senaste tio åren såväl som ett högt inrikes flyttnetto. Det kan framöver komma att förstärkas ytterligare av ökat distansarbete till följd av coronapandemin. En arbetsmarknad som är mindre platsbunden kan komma att kasta om förutsättningarna för våra städer.

En faktor som är av vikt för en kommun och regions fortsatta utveckling är befolkningens åldersstruktur. I en kommun med en övervägande andel äldre uppstår det osäkerhet kring den framtida försörjningskvoten. Det förstärks ytterligare av ett flyttmönster av unga som lämnar orten för att söka nya möjligheter i fråga om utbildning och arbete på annat håll. Försörjningsbördan vilar då på färre axlar när befolkningen i arbetsför ålder minskar. I Sverige är det framförallt storstäder, pendlingskommuner till storstäder och större städer som har haft störst procentuell befolkningsökning mellan 2011–2020 och som även har störst andel befolkning som är yngre än 55 år. Även pendlingskommuner nära en större stad ser en likartad positiv utveckling. Värre är situationen för landsbygdskommuner som har en låg eller negativ procentuell befolkningsförändring och en relativt sett låg andel yngre. ■

Kommungrupp	Genomsnittlig befolkning 2020	Förändring i folkmängd 2011-2020	Befolkning yngre än 55 år 2020			Genomsnittligt inrikesflyttnetto 2020
			Medelvärde	Max	Min	
A1. Storstäder	635519	13%	74%	75%	74%	-0,44%
A2. Pendlingskommun nära storstad	45278	13%	72%	77%	60%	0,31%
B3. Större stad	117738	11%	70%	73%	66%	0,13%
B4. Pendlingskommun nära större stad	16568	7%	65%	77%	57%	0,34%
B5. Lågpendlingskommun nära större stad	18063	3%	62%	68%	54%	-0,17%
C6. Mindre stad/tätort	45385	6%	64%	69%	57%	0,09%
C7. Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	11510	4%	61%	74%	51%	-0,24%
C8. Landsbygdskommun	12248	-3%	59%	66%	48%	-0,62%
C9. Landsbygdskommun med besöksnäring	10110	2%	58%	71%	48%	0,24%
Medelvärde	101380	6%	65%	77%	12%	-0,04%

En tudelad arbetsmarknad

Den svenska arbetsmarknaden kan kortfattat beskrivas som tudelad. Arbetsmarknaden är gynnsam för inrikes födda med hög utbildning samtidigt som arbetslösheten är hög bland utrikes födda och för inrikes födda utan gymnasial utbildning. Därtill har coronapandemin tryckt upp arbetslösheten ytterligare – idag är nästan var tionde svensk ofrivilligt arbetslös.

Förvärvsintensitet är ett mått som bland annat beskriver hur arbetsgivarnas efterfrågan på arbetskraft matchas mot arbetstagarnas utbudna förmågor. Är förvärvsintensiteten låg efterfrågas inte arbetskraft i den utsträckning som den utbjuds eller så matchar inte de utbudna kompetenserna det som arbetsgivarna efterfrågar. Stora arbetsmarknadsregioner, tillgänglighet, pendling och geografiskt läge i relation till arbetsmarknadscentra påverkar i hög grad förvärvsintensiteten i en viss kommun.

Bristande integration av den del av befolkningen som är villig att arbeta men som en längre tid stått utanför arbetsmarknaden är ytterligare en faktor som kan påverka förvärvsintensitet i negativ riktning. Just det är något som den svenska arbetsmarknaden under en tid haft problem med – integration av nyanlända. En lyckad integration av utrikes födda bidrar till en ökad ekonomisk tillväxt, skapar fler konsumenter och ökar skatteintäkterna. En låg sysselsättning bland utrikes födda får motsatt effekt. Det finns även risk för att arbetslöshet smittar i den mening att en individ löper ökad risk för att bli eller förbli arbetslös om många andra i dennes närhet inte förvärvsarbetar. Ett cirkulärt mönster av kontinuerligt hög arbetslöshet riskeras att skapas i de miljöer som redan lider av en hög arbetslöshet.

En grupp på arbetsmarknaden som ibland tenderar att glömmas bort i diskussionen är personer över 55 år. Forskning har visat att arbetslöshet för de över 55 år ligger en bra bit över genomsnittet och att det finns svårigheter för individer i gruppen att ens bli kallad till en anställningsintervju. Detta förstärker i sin tur problematiken som tidigare har beskrivits kring en åldrande befolkning.

Idag är nästan var tionde svensk ofrivilligt arbetslös

Likt tidigare är utmärker sig storstadskommunerna med lägst genomsnittlig förvärvsintensitet. Det är fortsatt Malmö som är den huvudsakliga

förklaringen till det låga snittet med näst lägst förvärvsintensitet i landet. En kommun i landet med lägre nivå är Eda kommun som har en förvärvsintensitet på 67 procent. En förklaring till Malmös låga snitt kan vara att man inte i tillräckligt hög utsträckning lyckats bryta segregationen.

Pendlingskommuner nära en storstad och större städer samt mindre städer/tätorter är de som toppar listan över förvärvsintensitet. Det är framförallt i pendlingskommuner nära en storstad som snittet för andel förvärvsarbetande födda utanför EU/EFTA också är högt vilket kan påverka den genomsnittliga förvärvsintensiteten. Maxvärdet för andel förvärvsarbetande födda utanför EU/EFTA finner vi däremot i en av landsbygdskommunerna, nämligen i Gällivare. ■

Kommungrupp	Förvärvsintensitet 2019	Andel förvärvsarbetande födda utanför EU/EFTA 2019		
		Medelvärde	Max	Min
A1. Storstäder	75%	62%	67%	54%
A2. Pendlingskommun nära storstad	83%	69%	75%	57%
B3. Större stad	78%	61%	68%	54%
B4. Pendlingskommun nära större stad	81%	60%	73%	45%
B5. Lågpendlingskommun nära större stad	80%	57%	75%	42%
C6. Mindre stad/tätort	81%	61%	74%	50%
C7. Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	79%	55%	73%	43%
C8. Landsbygdskommun	80%	58%	78%	37%
C9. Landsbygdskommun med besöksnäring	80%	61%	68%	53%
Medelvärde	80%	60%	78%	37%

Stora skillnader i utbildningsnivå väcker oro

En viktig motor för ekonomisk tillväxt är humankapital, något som har blivit än mer avgörande i den ny ekonomiska geografin och för näringslivsutvecklingen. Ur humankapitalets kunskap föds innovation och entreprenörskap vilket är två viktiga konkurrensfördelar i dagens globala samhälle. För att stå pall inför den allt mer hårdnande konkurrensen som äger rum på flera plan – globalt, nationellt och regionerna emellan – bör invånarnas nivå och kvalitet av utbildning prioriteras.

Bristande kompetensförsörjning är ett hinder för utveckling i näringslivet, den offentliga sektorn och för diversifiering i arbetslivet. Det är också med kunskap och innovationskraft som Sverige har störst möjlighet att konkurrera på ett globalt plan eftersom vi endast på marginalen kan konkurrera med billig arbetskraft, på grund av strukturen på vårt välfärdsupplägg. På samma sätt blir en högre genomsnittlig utbildningsnivå, möjligheten till kunskapsinläring och kvalitén på denna allt viktigare faktorer i konkurrensen mellan kommunerna – både när det gäller att attrahera företag såväl som individer.

I jämförelsen kommungrupperna emellan står storstäderna och deras pendlingskommuner starka även i år. En ihållande trend som även har observerats i tidigare rapporter. Det är också här som det genomsnittliga meritvärdet i årskurs 9 är som högst. Ser man till Sverige totalt är 9 av 10 kommuner med högst meritvärde i årskurs 9 en pendlingskommun nära storstad. Sju av dessa är också med i topp tio vad gäller andel av befolkning med eftergymnasial utbildning. Båda listorna toppas av Danderyds kommun.

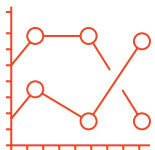
Variationen vad gäller utbildningsnivå är stor i landet

Variationen vad gäller utbildningsnivå är emellertid stor i landet. Samtidigt som mellan 37–44 procent av invånarna i kommunerna Danderyd, Solna, Lidingö, Lund och Lomma har en eftergymnasial utbildning finns det ett trettiotal kommuner där motsvarande siffra ligger på 10 procent eller lägre. I många kommuner är meritvärdena i årskurs 9 dessutom oroväckande låga. I Lessebo ligger genomsnittet på 171 vilket med nöd och näppe motsvarar betyg E i samtliga ämnen, därefter följer Vingåker och

Skinnskatteberg med ett genomsnittligt meritvärde på drygt 180. Detta innebär att det skiljer nästan 100 poäng i meritvärde mellan dessa kommuner och de med högst genomsnitt. En orsak till detta kan vara den bristande bildningskultur som fortfarande lever kvar i flera gamla bruksorter. Möjligen är heller inte premien för utbildning helt tydlig för ungdomar på dessa platser.

För att minska klyftorna av utbildningsnivå och studieresultat kommer större insatser att behöva genomföras de kommande åren. Det är i grundskolan som grunden för den fortsatta studiegången läggs och inställning samt självförtroende vad gäller studierna först etableras – en bra plats att rikta insatser och resurser mot. ■

Kommungrupp	Befolkning med eftergymnasial utbildning 2020	Förändring eftergymnasial utbildning 2011-2020	Genomsnittligt meritvärde i årskurs 9 2019/20			Förändring av meritvärde årskurs 9 2010/11-2019/20
			Medelvärde	Max	Min	
A1. Storstäder	31%	19%	239	254	232	11%
A2. Pendlingskommun nära storstad	24%	23%	242	276	202	11%
B3. Större stad	23%	19%	230	255	211	10%
B4. Pendlingskommun nära större stad	15%	27%	217	246	171	7%
B5. Lågpendlingskommun nära större stad	13%	24%	212	228	185	6%
C6. Mindre stad/tätort	17%	23%	222	241	206	8%
C7. Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	13%	25%	211	250	180	5%
C8. Landsbygdskommun	12%	23%	220	260	198	7%
C9. Landsbygdskommun med besöksnäring	14%	25%	224	250	203	8%
Medelvärde	18%	23%	224	276	171	8%

Kunskapsekonomin främjas av städernas kvalitéer

Den svenska arbetsmarknaden ser idag annorlunda ut jämfört med vad den gjorde för 30–40 år sedan. Strukturomvandlingen har inneburit ett skifte mot ett mer tjänsteintensivt näringsliv och en ökad andel kunskapsintensiva företag – en så kallad kunskapsekonomi. Kunskap har å andra sidan alltid varit en värdefull faktor, skillnaden är att idag har en marknad etablerats för vilken kunskap är den huvudsakliga råvaran.

För att få en bild av hur kommunernas näringslivsstruktur ser ut i förhållande till kunskapsintensiv verksamhet har vi valt att använda en indikator som fångar hur stor andel av befolkningen som är sysselsatt inom KIBS (Knowledge Intense Business Services/Sectors). Föga förvånande finns stora skillnader mellan stad och land vilket till viss del har att göra med befolkningens utbildningsnivå, såsom den beskrevs i föregående avsnitt. Storstäder, pendlingskommuner till storstäder samt större städer är de som har störst andel sysselsatta inom KIBS och även de som har störst andel befolkning med eftergymnasial utbildning. Även mindre städer presterar relativt väl inom respektive område. Pendlingskommuner nära större och mindre städer/tätorter såväl som landsbygdskommunerna har däremot ett betydligt lägre genomsnitt av sysselsatta inom KIBS. Det behöver inte nödvändigtvis vara ett problem i den mån det finns goda pendlingsmöjligheter till staden.

En annan indikator på näringslivsstrukturens välmående är branschbredd. En god branschbredd visar på hur pass diversifierat näringslivet och arbetsmarknaden är i en kommun. I sin tur spelar det en avgörande roll för platsens fortsatta utveckling, tillväxt och attraktivitet. Den lokala arbetsmarknaden tenderar att vara större desto fler branscher som finns representerade och skapar därigenom större möjlighet för sysselsättning av individer med olika egenskaper och förutsättningar. En kommun eller region med ett fåtal arbetsgivare blir vidare mer känslig för

konjunktursvängningar och det finns flera risker associerat till att vara beroende av en bransch eller en stor arbetsgivare. Samtliga stadskommungrupper, oavsett storlek, uppvisar en hög genomsnittlig grad av branschbredd. Storstadskommunerna Stockholm,

Göteborg och Malmö utmärker sig med högst maxvärde och ett minvärde som är högre än resterande kommungruppers maxvärden.

Föga förvånande finns stora skillnader mellan stad och land

Förvärvsinkomst (FINK) per capita är en tredje indikator som beskriver den generella välståndsutvecklingen samt den

ekonomiska situationen i kommunen. Höga inkomster per capita kan representera en hög sysselsättningsgrad. Det kan också vara ett uttryck för att arbetsmarknaden i regionen har hög produktivitet och därmed kapacitet att betala bra löner. Högsta förvärvsinkomst ser vi i pendlingskommuner i anslutning till storstäder, tätt följt av storstäderna själva. Det kan förklaras av storstädernas stabila och produktiva arbetsmarknad samt att mervärdessektorer tenderar att lokalisera sig i storstäderna, samtidigt som närliggande kommuner erbjuder attraktiva boendekvaliteter. Det finns också en korrelation mellan utbildning och inkomst, de kommuner som toppar listan över andel befolkning med eftergymnasial utbildning kommer också högt upp på listan över förvärvsinkomst per capita. Landsbygdskommunerna är de som har lägst förvärvsinkomst per capita vilket kan vara tecken på något lägre produktivitet på arbetsmarknaden och en lägre utbildningsnivå. ■

Kommungrupp	FINK per capita 2019	Förändring FINK per capita 2011-2019	Branschbredd 2019			Andel sysselsatta inom KIBS 2020
			Medelvärde	Max	Min	
A1. Storstäder	315 999 kr	22%	82%	86%	79%	32%
A2. Pendlingskommun nära storstad	347 379 kr	20%	44%	61%	23%	15%
B3. Större stad	292 627 kr	20%	64%	68%	54%	18%
B4. Pendlingskommun nära större stad	284 693 kr	20%	31%	53%	11%	9%
B5. Lågpendlingskommun nära större stad	273 960 kr	19%	32%	58%	15%	8%
C6. Mindre stad/tätort	289 116 kr	20%	50%	64%	38%	13%
C7. Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	271 904 kr	19%	27%	43%	14%	8%
C8. Landsbygdskommun	264 440 kr	20%	29%	45%	15%	9%
C9. Landsbygdskommun med besöksnäring	270 626 kr	21%	29%	39%	16%	10%
Medelvärde	290 083 kr	20%	43%	86%	11%	14%

Norra Sveriges comeback?

Norra Sverige har återigen igen blivit högaktuellt med en stundande investeringsboom att vänta. De kommande decennierna förväntas runt 1000 miljarder kronor att investeras i regionen vilket för tankarna tillbaka till den tidiga industrialiseringen. Investeringar av denna rang kan tyckas som direkt och enkom positiv i kontext av regional utveckling men det väcker också en del frågor. Vilka blir motkraven på samhällena och befolkningen som lever där idag? Vilka är förutsättningarna för att skapa en långsiktigt hållbar utveckling den dag husen, infrastrukturen och fabrikerna är färdigbyggda? Det finns välkända risker med en lågproduktiv råvarubunden tillväxt, det ligger i regionens intresse att undvika detta.

Som denna rapport i tidigare avsnitt har diskuterat drivs dagens regionala utveckling till stor del av kunskap och andra lättflyttade inputs. På så sätt kan utvecklingen flytta dit möjligheterna finns. Norra Sverige emotser till skillnad från dessa förhållanden en delvis mer platsbunden utveckling som är beroende av de naturresurser, det klimat och den miljö som enbart finns på den geografiska platsen. Delar av dessa förutsättningar och resurser finns således enbart i norra Sverige medan andra förutsättningar finns på andra ställen. Hur hanteras en "delvis" platsbunden regional utveckling, som i delar inte är lika lätt att flytta?

De investeringar som redan har annonserats och som senare förväntas komma är ett tecken på detta och lockas framförallt av tillgången på grön energi. Det rör sig om allt från tillverkning av fossilfritt stål till batterifabriker med det gemensamma målet att minska klimatpåverkan. Eftersom flera av de fysiska

förutsättningarna redan finns på plats är det främst människor i form av arbetskraft och kompetens som det behövs påfyllning av, men som sedan kan lämna om förutsättningarna ändras. De senaste åren har 5 av 7 län i regionen haft ett negativt inrikes flyttnetto och en relativt låg eller negativ befolkningstillväxt. Det är en trend som måste brytas. Befolkningen är dessutom ojämnt fördelad och är främst koncentrerade längst kusten. Norra Sveriges tre största städer sett till befolkning är Umeå, Sundsvall och Gävle, samtliga belägna vid kusten.

Samma trend kan även ses vad gäller företag. Branschbredden är högst i de kustnära kommunerna samtidigt som flera inlandskommuner har en branschbredd som är lägre än 20 procent. Det innebär att näringslivet i flera inlandskommuner är desto känsligare för branschspecifika chocker, såsom en minskad efterfrågan på den vara eller tjänst som den dominerande branschen tillhandahåller eller ökad

Befolkningen i norra Sverige bör öka med runt 25 000 individer för att möta industriernas behov

konkurrens vad gäller arbetskraft och andra produktionsfaktorer. Nya industrier i regionen kan på så sätt antingen främja dessa marknader genom att bidra till en större mångfald vad gäller branscher och ett mer diversifierat utbud av arbetsgivare eller just utgöra en intensifierad konkurrens.

Trots att enbart 17 procent av Sveriges befolkning bor i norra Sverige har samtliga län i regionen en hög förvärvsintensitet i jämförelse med resten av landet vilket tyder på att arbetslösheten i motsats är låg. Förvärvsintensiteten är hög i hela regionen och framförallt i inlandskommunerna Krokoms, Kiruna och Malå, som har bland de högsta i landet.

Krokoms, Kiruna och Malå är några av de kommuner i Sverige som har högst förvärvsintensitet.

LKAB i Kiruna

Av denna anledning är den arbetskraft som står till industriernas förfogande begränsad. Luleås tekniska universitet har uppskattat att befolkningen i norra Sverige bör öka med runt 25 000 individer för att möta industriernas behov. En stor del av denna arbetskraft kommer dessutom behöva vara utbildad. I dagsläget har norra Sverige ett genomsnitt som är väsentligt lägre än både östra såväl som södra Sverige vad gäller befolkning med eftergymnasial utbildning. Även denna del av befolkningen är kustkoncentrerad men går också att hitta i kommuner längst gränsen till östra och södra Sverige. En större andel utbildad befolkning hittar vi framförallt i Umeå, Hammarö och Karlstad, varav Umeå och Karlstad har var sitt universitet och Hammarö är på pendlingsavstånd till Karlstad. Däremot är andelen med eftergymnasial utbildning mindre i jämförelse med andra universitetsstäder som Lund, Uppsala och Linköping vilket tyder på att studenter i större utsträckning lämnar regionen i norr efter avslutade studier. Utmaningen blir därför att behålla de som utbildar sig samtidigt som förutsättningar vad gäller attraktiva samhällen och bostäder måste finnas på plats för att locka folk från andra delar av Sverige samt utlandet.

Investeringar föder investeringar och det som sker sätter allt större krav på norra Sveriges infrastruktur och möjligheten att ta vara på den potentiella tillväxt som regionen möter. Norra Sveriges yta utgör mer än halva Sverige, det är en stor region som behöver bindas samman och inlandet i regionen behöver bli mer lättillgängligt. Infrastrukturprojekt såsom Norrbottenbanan, en planerad järnväg mellan Umeå och Luleå, kommer att bli viktig. Förbättrad tillgänglighet ökar regionens attraktivitet och påverkar på så sätt även

stadsutvecklingen eftersom det öppnar upp för möjligheten att bo utanför staden. Fler innovativa idéer för att minska avstånden i och till norra Sverige kommer att behövas.

En viktig faktor för att locka arbetskraft att flytta norr ut blir skola och utbildning. Framförallt blir grundskolan och dess kvalité en viktig fråga. Få är villiga att flytta till ett område där skolan inte håller måttet eftersom framtidsutsikterna är så intimt kopplade till utbildning. Det är dessvärre realiteten för ett antal skolor i mer rurala kommuner där det finns en bristande bildningskultur och dit det är svårt att locka bra lärare. Det nationella genomsnittet för meritvärde i årskurs 9 låg föregående år på 231,1, och enbart 15 av norra Sveriges 85 kommuner låg över detta. Tre av dessa kommuner är Sorsele, Arjeplog och Storfors som ligger en bra bit över snittet och således visat på att en positiv utveckling är möjlig.

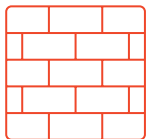
En aspekt som framförallt blir intressant när det gäller att skapa flöden av människor till norr är frågan om social hållbarhet. Vad blir konsekvenserna på bostadsmarknaden av nyindustrialiseringen och den ökade mängden investeringar? Hur kommer priserna på bostäder att påverkas och vad blir konsekvenserna för de som redan är bosatta på orten? Bostäder och levnadskostnader är i allmänhet lägre i norra Sverige vilket lägger grunden för en god privatekonomisk kalkyl, även med relativt låga inkomster. Det är en faktor som inte är att förringa när det gäller att locka arbetskraft, men kommer prisnivån fortsatt att hålla sig låg när arbetskraften väl kommer och senare är etablerad?

Att återstarta norra Sverige är inte längre en fråga utan ett faktum. Frågan blir snarare om återstarten kommer resultera i ett nettoplus eller en nationell omfördelning från södra till norra Sverige? En fråga som är viktig i kontexten "norra Sverige och energi" är det beroende som resten av Sverige har byggt upp i förhållande till norra Sveriges energiöverskott. När allt fler industrier väljer att lokalisera sig i norr kommer överskottet då att kvarstå? Mest troligt kommer så inte bli fallet. En annan fråga är vad som händer på de platser som individer lämnar för att flytta norrut. Kommer befolkningsutvecklingen i norr att ske på bekostnad av städerna eller södra Sverige? Oavsett så är det norra Sveriges tur att återigen kliva in i den regionala utvecklingens strålkastare – det gäller att ta vara på det momentum som regionen befinner sig i och göra smarta såväl som hållbara investeringar av det kapital som strömmar in. Bevittnar vi nu norra Sveriges comeback?

**Sorsele, Arjeplog och
Storfors ligger en bra bit
över det nationella
snittet för meritvärde i
årskurs 9**

Robusthetsindex

Hur förutsättningarna för en fortsatt regional tillväxt ser ut kan i någon mening sägas vara summan av kommunernas prestation inom de områden som genomgående har redovisats i den här rapporten. Robusthetsindexet som WSP har tagit fram är en sammanvägning av dessa 12 indikatorer med syfte att skapa en övergripande bild av kommunernas välstånd och framtidsutsikter.

De 10 bästa procenten i varje delkategori får en 10:a, de näst bästa 10 procenten får en 9:a och så vidare. Varje kommun får sedan en sammanvägd poäng som är summan av delpoängen. Det högsta robusthetsindexet som en enskild kommun kan uppnå är 120, en tia i alla kategorier. Kommunerna har sedan delats in enligt SKL:s kommungrupper, där strukturellt lika kommuner grupperas tillsammans. Listan visar de 10 kommuner som har högst sammanvägt robusthetsindex, de 11 mittersta, samt de 10 kommuner som har lägst sammanvägt robusthetsindex.

Av listan framgår det ett antal intressanta aspekter. Likt föregående år toppas listan av pendlingskommuner nära storstad, kommungrupp A2, med undantag för Varbergs kommun. Det är framförallt kommunernas geografiska läge nära en storstad som kan ses som en stark framgångsfaktor. Placeringen innebär att storstädernas arbetsmarknad finns nära till hands, ofta ett pendeltåg, buss eller några minuters bilresa iväg, samtidigt som tillgången på prismässigt överkomliga bostäder tenderar att vara betydligt bättre än i inners-taden.

De kommuner som förväntas möta störst framtidsutmaningar är de som vi finner längst ner i rankingen. Här återfinns företrädesvis kommuner i kommungrupperna B5, C7 och C8. Kommunerna karaktäris-

ras av att de inte ligger i närheten av någon större stad vilket kan vara en delförklaring till varför kommunerna genomgående presterar svagt i de respektive delkategorierna. En annan förklaringsfaktor är att kommunerna som ingår i dessa grupper ofta har en låg befolkningstäthet. Det innebär att kommunerna går miste om de synergieffekter som tenderar att uppstå när människor och företag koncentreras till en begränsad yta vilket på lång sikt kan påverka befolkningstillväxt såväl som skolresultat.

På wsp.com presenteras en sammanställning över robusthetsindex för alla kommuner

På wsp.com presenteras en sammanställning över robusthetsindex för alla kommuner. I vårt bakomliggande material finns än mer intressant fakta – exempelvis hittar vi Älmhult på tredjeplats över kommuner som har högst andel KIBS-sysselsatta vilket till stor del kan förklaras av IKEA:s närvaro i trakten. Högst inrikes flyttnetto hittar vi i Trosa, Lekeberg och Åre vilket tyder på att ett ökat distansarbete till följd av coronapandemin har öppnat upp möjligheten att bosätta sig utanför städerna på platser som erbjuder extraordinära fritidsmiljöer. Det förstärks av att samtliga kommuner som har ett inrikes flyttnetto på över 1 procent, det vill säga topp 20, tillhör kommungrupperna A2, B4, C6, C8 och C9. Kan detta faktum vara ett tecken på att större städers betydelse kommer minska i en framtid utan restriktioner men där distansarbete har blivit allt mer vanligt? ■

Placering	Kommun	Robusthetsindex	Kommungrupp
1	Nacka	112	A2
2	Kungsbacka	108	A2
2	Lerum	108	A2
2	Mölnadal	108	A2
3	Täby	107	A2
3	Sundbyberg	107	A2
3	Staffanstorps	107	A2
4	Varberg	106	C6
4	Härryda	106	A2
4	Kungälv	106	A2
.....			
44	Västervik	65	C6
44	Vänernsborg	65	B4
44	Skara	65	C7
45	Katrineholm	64	C6
45	Nässjö	64	B5
45	Sotenäs	64	C9
45	Malung-Sälen	64	C9
45	Lycksele	64	C8
46	Åtvidaberg	63	B4
46	Åstorp	63	B4
46	Kalix	63	C8
.....			
83	Hagfors	26	C8
83	Degerfors	26	C7
83	Bräcke	26	B5
84	Laxå	24	B5
84	Ockelbo	24	B5
85	Skinnskatteberg	23	C7
86	Gullspång	21	C7
87	Högsby	17	C7
88	Hällefors	15	C8
89	Ljusnarsberg	13	C7

Eftersom flera kommuner fått samma robusthetsindex och därmed samma placering är rankingen mellan 1-89. Placering 89 är alltså den kommun med lägst robusthetsindex.

Kommungrupp	Rank	Kommun	Summa robusthetsindex
A1 - Storstäder	1	Stockholm	104
	2	Göteborg	99
	3	Malmö	90
A2 - Pendlingskommun nära storstad	1	Nacka	112
	2	Kungsbacka	108
	2	Lerum	108
	2	Mölnadal	108
B3 - Större stad	1	Uppsala	101
	1	Jönköping	101
	2	Umeå	100
B4 - Pendlingskommun nära större stad	1	Knivsta	98
	2	Ängelholm	96
	3	Strängnäs	93
B5 - Lågpendlingskommun nära större stad	1	Enköping	94
	2	Uddevalla	83
	3	Vaggeryd	82
C6 - Mindre stad/tätort	1	Varberg	106
	2	Kalmar	102
	3	Skövde	95
C7 - Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	1	Tjörn	88
	2	Mörbylånga	85
	3	Älmhult	83
C8 - Landsbygdskommen	1	Mora	79
	2	Gällivare	71
	3	Vetlanda	66
C9 - Landsbygdskommun med besöksnäring	1	Åre	85
	2	Båstad	82
	3	Leksand	71

TOPP TRE PER KOMMUNGRUPP

Att hävda att samtliga kommuner i Sverige har lika förutsättningar hade inte varit rätt då det finns strukturella såväl som geografiska skillnader. I den här delen är tanken att ta höjd för dessa skillnader genom att jämföra kommuner som är mer lika varandra, det vill säga en jämförelse av toppskicket inom varje kommungrupp.

Av våra tre storstadskommuner, i grupp A1, toppar Stockholm listan. Att ha en befolkning som är nästan dubbelt så stor som Göteborgs och tre gånger så stor som Malmös har sina fördelar, vilket bland annat tar sig uttryck i en stor och diversifierad arbetsmarknad. Malmö, som även i år kommer på tredje plats, har under en längre tid haft en låg förvärvsintensitet såväl som bristande integration av utlandsfödda vilket påverkar kommunens placering.

Pendlingskommuner till storstäderna är den kategori vars kommuner genomgående har presterat väl och kan anses vara de stora vinnarna kommungrupperna emellan. Det illustreras av att flera kommuner hamnar på ett högt robusthetsindex vilket gör att vi i år har en delad andra plats mellan Kungsbacka, Lerum och Mölndal. Nacka är den kommun som totalt sett har högst robusthetsindex vilket gör att kommunen även rankas etta inom denna grupp. Kommunen har en stor och välutbildad befolkning vilket kan vara anledningen till att kommunen också har en hög nivå av branschbredd och andel sysselsatta inom KIBS.

Uppsala och Jönköping är de två kommunerna inom gruppen större städer som kniper förstaplatsen. Jönköping gör det dessutom för andra året i rad. Båda kommunerna har en stor men också ung befolkning med hög utbildningsnivå. Det visar på att det finns fördelar kopplat till att ha ett universitet eller en högskola centralt belägen på orten. Även Umeå som kommer tätt därefter åtnjuter samma fördelar.

Bland pendlingskommuner till större städer sticker Knivsta ut med ett högt robusthetsindex. Knivsta gynnas av sin närhet till både Uppsala och Stockholm vilket bland annat tar sig uttryck i en hög förvärvsinkomst per capita såväl som hög förvärvsintensitet. Både Ängelholm och Strängnäs som kommer därefter har sett en tydlig befolkningstillväxt de senaste åren i kombination med ett högt inrikes flyttnetto vilket tyder på en ökad attraktivitet för kommunerna.

Enköping är den kommun bland lågpendlingskommunerna nära större städer som även i år drar det längsta strået, följt av Uddevalla och därefter Vaggeryd. Precis som Knivsta gynnas Enköping av sitt geografiska läge. Arbetsmarknaderna i såväl Stockholm, Västerås och Uppsala nås på relativt kort pendlingstid.

Utöver pendlingskommuner till storstäder presterar flera kommuner inom gruppen mindre städer/tätorter väl totalt sett. Varbergs kommun som toppar listan inom gruppen är även högt rankad totalt sett. Kommunen har en hög integration av invånare födda utanför Sverige såväl som en hög förvärvsintensitet vilket kan vara ett resultat av flera olika branschers närvaro i trakten.

Bland landsbygdskommunerna kniper Åre även i år förstaplatsen tätt följt av Båstad. Båda kommunerna har de senaste åren sett en positiv befolkningstillväxt såväl som ett högt inrikes flyttnetto. Uppenbart väljer allt fler att lämna städerna för distansarbete på orter där man tidigare enbart har semestrat. Kommunerna har sannolikt också varit väl förberedda med bostadsplanering. ■

En jämförelse med Finland – vad kan Sverige lära?

Sverige, och inte minst norra delen av landet, har ett brett utbyte med de nordiska grannarna. Därför är det viktigt att även studera regional utveckling över landsgränserna. I år har vi tillsammans med våra finska kollegor valt att kika lite extra på Finland. Trots att Sverige och Finland har haft en lång och på många sätt gemensam historia finns det flera faktorer som skiljer länderna åt. Vi har valt att analysera länderna utifrån några av de indikatorer som vi vanligtvis använder i det robusthetsindex som denna rapport har skapat för att identifiera likheter såväl som skillnader mellan ländernas kommuner och kommungrupper.

Till att börja med kan det konstateras att Sverige har en väsentligt större befolkning som är nästan dubbelt så stor som Finlands, 10,4 miljoner respektive 5,5 miljoner invånare. Det speglas också i kommungruppernas befolkningsstorlek, samtliga kommungrupper i Sverige har en större genomsnittlig befolkning. Däremot är befolkningen distribuerad på liknande sätt i båda länderna, de flesta har valt att bosätta sig i de södra delarna samt längst kusten. Samtliga kommungrupper i Finland har haft en lägre befolkningstillväxt än vad de svenska har haft, bortsett från de finska storstadskommunerna som har

haft en något större befolkningstillväxt de senaste tio åren. Sverige har dessutom en yngre befolkning i samtliga kommungrupper, även på landsbygden. De finska landsbygdskommunerna har sett en negativ befolkningstillväxt och det kan bero på att allt fler yngre väljer att lämna landsbygden för storstäderna. Liknande kan antas hända i Sverige då landsbygdskommunerna även här har lägst andel unga jämfört med övriga kommungrupper, dock har den negativa befolkningstillväxten inte varit lika djup som den finska. En annan märkbar skillnad är att den befolkningstillväxt som de svenska pendlings-

Kommungrupp	Genomsnittlig befolkning 2020		Förändring i folkmängd 2011-2020		Befolkning yngre än 55 år 2020	
	Sverige	Finland	Sverige	Finland	Sverige	Finland
A1. Storstäder	636000	357000	13%	14%	74%	72%
A2. Pendlingskommun nära storstad	45000	21000	13%	1%	72%	63%
B3. Större stad	118000	101000	11%	3%	70%	65%
B4. Pendlingskommun nära större stad	17000	10000	7%	-3%	65%	60%
B5. Lågpendlingskommun nära större stad	18000	6000	3%	-11%	62%	48%
C6. Mindre stad/tätort	45000	31000	6%	-5%	64%	58%
C7. Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	12000	5000	4%	-9%	61%	54%
C8. Landsbygdskommun	12000	5000	-3%	-12%	59%	50%
C9. Landsbygdskommun med besöksnäring	10000	5000	2%	-9%	58%	50%
Medelvärde	101000	60000	6%	-3%	65%	58%

kommunerna till storstäder har haft de senaste åren inte har skett på samma sätt i Finland, där motsvarande kommungrupp på marginalen har haft en tillväxt.

I Sverige är det främst pendlingskommuner nära storstäder, grupp A2, som har uppvisat goda resultat i flera indikatorer och som i tidigare avsnitt har ansetts vara de stora vinnarna. Det är i denna kommungrupp som den svenska förvärvsinkomsten per capita såväl som befolkning med eftergymnasial utbildning är som högst i kombination med en ung och växande befolkning. I Finland kan motsvarande vinnare anses vara storstäderna, grupp A1, som på liknande sätt har högst förvärvsinkomst per capita såväl som utbildad, ung och växande befolkning. Däremot är den genomsnittliga förvärvsinkomsten per capita högre i de svenska kommungrupperna, bortsett från storstadskommunerna, när dessa ställs mot de finska motsvarigheterna. Samma mönster kan även ses vad gäller befolkning med eftergymnasial utbildning. Finland har också en del att lära av Sverige när det

gäller integration av utlandsfödda. Flera av de svenska kommungrupperna har ett högre snitt vad gäller förvärvsarbete födda utanför EU/EFTA jämfört med de finska kommungrupperna, den enda kommungrupp som presterar bättre i Finland är pendlingskommuner nära mindre städer/tätorter. I Finland är det framförallt större städer som har ett problem med integration, med lägst snitt utlandsfödda som förvärvsarbetar totalt sett.

Sverige och Finland har mycket att lära av varandra. I detta avsnitt har enbart ett fåtal indikatorer presenteras men en bild av kommunala skillnader länderna emellan har ändå framträtt. För den som är intresserad och förstår det finska språket väl har en motsvarande Regionernas kamp skrivits av WSP Finland där den regionala utvecklingen i Finland beskrivs mer ingående och med ett bredare urval av indikatorer. ■

Befolkning med eftergymnasial utbildning 2020(SE)/2019(FI)		FINK per capita 2019		Andel förvärvsarbete födda utanför EU/EFTA 2019		Andel anställda inom cirkulär sektor 2020(SE)/2019(FI)	
Sverige	Finland	Sverige	Finland	Sverige	Finland	Sverige	Finland
31%	27%	28 900 €	28 900 €	62%	54%	1%	2%
24%	16%	31 800 €	26 300 €	69%	59%	2%	2%
23%	19%	26 800 €	24 400 €	61%	47%	2%	3%
15%	14%	26 100 €	23 700 €	60%	59%	2%	2%
13%	9%	25 100 €	22 400 €	57%	57%	2%	1%
17%	14%	26 500 €	24 100 €	61%	50%	2%	3%
13%	11%	24 900 €	22 800 €	55%	58%	2%	1%
12%	9%	24 200 €	21 600 €	58%	55%	2%	1%
14%	10%	24 800 €	22 700 €	61%	57%	2%	1%
18%	14%	26 600 €	24 100 €	60%	55%	2%	2%

SÅ KAN DU ANVÄNDA REGIONERNAS KAMP

Lär av de bästa

Som tidigare nämnts finns det förutsättningar mellan kommunerna som är svåra eller omöjliga att påverka. Det gör att vissa är mer framgångsrika än andra – allt annat lika. Dessa förutsättningar kan bero på kommunens geografiska läge eller på faktorer som inkomstnivå och åldersstruktur, faktorer som är svåra för en kommun att påverka på kort sikt.

På så sätt kan det vara relevant att jämföra kommuner vars strukturella förutsättningar liknar varandra, där man i viss mån rensar för de strukturella skillnader som finns mellan kommuner i olika kommungrupper. WSP har undersökt detta genom att titta på hur kommunerna presterar i förhållande till genomsnittet för den aktuella kommungruppen. Vi kallar det för potentialanalys. Vill du veta mer? Kontakta oss!

I jämförelsen framkommer flera intressanta omständigheter. Inte minst är det tydligt att många kommuner har en potential som är outnyttjad. Flera exempel på detta går att finna i kommungruppen B4, pendlingskommun nära en större stad. En kommun i denna grupp är Lekeberg. På många områden presterar kommunen bättre än eller i nivå med genomsnittet, men en låg nivå av branschbredd i kombination med få förvärvsarbete inom KIBS påverkar rankingen negativt. Det är i och för sig två områden som kan vara svåra för en kommun med en relativt liten befolkning att förändra. Däremot har kommunen haft näst högst inrikes flyttnetto i Sverige det

senaste året vilket tyder på att det finns ett ökat intresse för platsen, något som kan vara början på en positiv utveckling.

När det gäller våra mindre städer/tätorter, grupp C6, sticker bland annat Avesta ut. Avesta presterar genomgående sämre än gruppen som helhet. Kommunen har en relativt hög branschbredd men en låg nivå av förvärvsarbete och integration av invånare födda utanför EU/EFTA vilket tyder på att det är något som inte fungerar på arbetsmarknaden. Om Avesta skulle få bukt med de problem som uppenbarligen finns på arbetsmarknaden är chansen också stor att kommunen skulle kunna få större utlopp för sin potential även inom andra områden.

Diskussionen ovan om Lekeberg och Avesta är exempel på något som kan göras för alla Sveriges kommuner. Det material vi har tagit fram gör det även enkelt att identifiera vilka kommuner som ligger i framkant inom vissa områden. Genom att studera dessa närmare skapas ett underlag med möjligheten att "lära av de bästa". ■

WSP Advisory erbjuder kvalificerad rådgivning

Våra över 200 kvalificerade rådgivare arbetar med:

- Samhällsutveckling
- Stadsutveckling
- Transport och infrastrukturrådgivning
- Energi

WSPs strategiska rådgivning bygger på:

- Sakkunskap
- Förståelse för analys, utredning, planering, implementering, drift och utvärdering
- Samt kunskap för att få till förändring på riktigt

ETT LAND I FÖRÄNDRING

Coronapandemin har haft en omedelbar effekt på stora delar av arbetslivet och orsakat kostnader i samtliga kommuner. Hur pandemin till slut kommer att påverka oss är svårt att sja om eftersom vi fortfarande befinner oss mitt i den. Ett konstaterande som redan nu lyser klart är att kommunerna stod sig olika starka inför den utmaning som samtliga mött det senaste året. Frågan framöver blir huruvida kommunerna lyckas anpassa sig till den nya spelplan som har formats och vilka som blir effekterna av denna.

En omvälvande händelse, likt en pandemi, skapar stora samhälleliga rubbningar. Dessa är dock inte enkom negativa utan kan också innebära att föråldrade strukturer ersätts och att utveckling påtvingas i snabbare tempo. Den digitalisering som samhället har genomgått på kort tid kan vara ett tecken på detta. När restriktioner implementerades för att minska smittspridningen av viruset fick det som effekt att arbetsgivare och lärosäten snabbt var tvungna att ställa om till att fungera på distans. Den tekniska utvecklingen har därför tagit flera kliv framåt och digitalisering av samhället har spridits som en löpeld. Flera av dessa förändringar är något som förväntas leva kvar även efter pandemin i form av ökat distansarbete och ett ökat antal distansutbildningar. Det innebär två väsentliga förändringar vad gäller kommunala förutsättningar. För det första innebär ett ökat distansarbete att det inte längre blir lika viktigt att bo i nära anslutning till den arbetsmarknad som man vill verka inom. Nu kan lägre bostadspriser och närhet till natur var faktorer som övertrumfar detta och kan resultera i andra flyttmönster än det urbana fokus som vi sett de senaste decennierna. I och med att distansutbildning framöver kan komma att komplettera den fysiska undervisningen har högskolor och universitet nu möjlighet att utvidga sin verksamhet. På så sätt kan utbildning nå en större massa och vara lösningen på flera kommuners efterfrågan på kompetensförsörjning.

Förenta nationernas klimatpanel (IPCC) släppte nyligen en alarmerande rapport som varnar om att dagens utsläppstakt kommer resultera i att klimatsystemet förändras och att global uppvärmning kommer att ske i en ökad takt, även detta är något som kommer få stora konsekvenser för våra regioner och kommuner fortsättningsvis. Rapporten varnar för att vi tio år tidigare än beräknat kommer att passera

Parisavtalets gräns om en temperaturförhöjning på 1,5 grader Celsius. Det påvisar att de industriella investeringar som idag görs i norra Sverige vad gäller att etablera alternativ till fossildriven transport och tillverkning kommer att bli allt viktigare och att flera investeringar av liknande sort kan förväntas följa. Däremot kan vi också se att konkurrens om bland annat batteritillverkning ökar i Europa och att kapplöpningen om marknadsandelar blir allt tuffare för våra svenska tillverkare. Vad händer om den regionala tillväxt som förväntas komma med nyindustrialiseringen av norr inte realiserar? Norra Sverige möter idag stora inomregionala skillnader, utmaningar med en negativ befolkningstillväxt på flera håll i regionen samt sviktande skolresultat. Regionens mottagarkapacitet och infrastruktur är framförallt två faktorer som utgör såväl samhällsutmaningar som utmaningar för den stundande industrialiseringen, något som det kommer behövas mer arbete kring framöver.

Vårt samhälle står idag inför ett flertal utmaningar och därför blir våra regioner och kommuners robusthet allt viktigare. Regional utveckling är det som driver och senare resulterar i nationens tillväxt och välbefinnande. På så sätt kommer faktabaserat arbete med utgångspunkt i det som vi vet driver regional utveckling fortsatt vara vår väg framåt. ■

WSP är en av världens ledande rådgivare och konsultbolag inom samhällsutveckling. Med cirka 48 700 medarbetare i över 40 länder samlar vi experter inom analys och teknik, för att framtidssäkra världen.

Tillsammans med våra kunder tar vi fram innovativa lösningar för en mänsklig, trygg och välfungerande morgondag. Så tar vi ansvar för framtiden.

Fredrik Bergström, PhD
Affärsområdeschef, WSP Advisory
fredrik.bergstrom@wsp.com
T 010 722 86 79

Mattias Frithiof
Sektionschef, Samhällsutveckling
mattias.frithiof@wsp.com
T 010 722 86 21

wsp.com/regionernaskamp

WSP Sverige AB
121 88 Stockholm-Globen
Besök: Arenavägen 7
T 010 722 50 00

wsp.com